

HORTI PÁL, a tragikus véget ért jeles művésznök hagyatékából való rajzokból közlünk néhány szemelvényt és pedig Mexikóban, őskori taraskedények után készült felvételeket és a művész newyorki időzése alatt, amerikai bútorgyárosok részére készült bútorvázlatokat. A Magyar Iparművészeti Társulat október hó folyamán ki akarja állítani az Orsz. Iparművészeti Múzeumban Horti rajzait, festményeit s őskori mexikói agyagművekből és úgynevezett bálványokból álló rendkívül érdekes sorozatot, melyeket Horti Mexikóban gyűjtött.

GRÓH ISTVÁN FESTETT DÍSZÍTŐ FRIZE A ZENEPALOTA NAGYTERMÉBEN. A meg- lehető magasan, a bolt alatt végigfutó meződíszítése, népies felfogásban a férfi és a nő életfoglalkozását és lelkivilágát jelképező ciklust alkot. Nyilvánvaló Gróhnak abbéli törekvése, hogy ezekben az ornamentális értelemben alkalmazott figurákban a mi népies ornamentikánk alakjaira ismerjünk.

Figurális díszítést pedig népünk aránylag keveset használ s megrajzolt alakjai is gyarlóbbak más népek népies művészetének alakjainál, így a tervezőnek nem volt miben válogatni.

A visszaforduló szarvas szájában virágos ággal és megriadó vadász, mely leggyakoribb a túl a dunai faragások közt. Felhasználja ezt Gróh is s azáltal, hogy közbe egy, a szarvas vedelmére kelő sast iktat, a motívumot még érdekesebbé teszi. Ugyancsak Somogyban ábrázolják pásztorok a nyáját terelő furolyázó juhászt majdnem úgy, amint Gróh használja, míg a leselkedő farkas a gömöri és nógrádi ivócsészék motívuma. Szántó földművest azonban — a mi elég csudálatos — népies ornamentikánk nem ismer, de nagyon beleillik a friz ciklusába.

Kevesebb anyagot talált Gróh a nő ciklusához s ebben inkább az ő invenciója teremtette a motívumok sorát: a nő vallásos érzelmvilágát jelképező népies felfogási oltárt, az oda virágot vívó asszonyokat, a fonó asszonyt a bölcsővel, amelyet a kutya őriz s galambok röpködnek körül (a hűség és tisztaság jelképei) és a derűs öregséget ábrázoló virágöntöző öregeket. A friz nővényi ornamentikája egészében nem népies (ez ellenkezett volna az architektúrával), de a részletekben magyaros motívumokra akadunk.

A SZOLNOKI DAMJANICH-SZOBOR. Damjanich vértanu tábornok szobra Szolnok város részére és egyenes megbízás folytán készül. A szobor azt a jelenetet ábrázolja, midőn Damjanich tábornok a szolnoki győzelmes csatából, ahol a rácsokat megverte, vörös sípkás vitézei élén vonul be a városba, magyaros stílusú diadalív alatt. A szobrot Szolnok város piacán állítják fel, ott, ahol egy félszázaddal ezelőtt a bevonulás tényleg megtörtént. A reliefsalakok bronzból, a diadalív és az architektúra kőből készül. A diadalív felső részén lévő dísz ama II. oszt. katonai érdemjelet ábrázolja, melyet Damjanich 1848-ban Kossuth Lajostól kapott. A szobrot Radnai Béla szobrász-tanár és Gondos Imre építész tervezte.

SZAKFOLYÓIRATOK SZEMLEJE.

DÍSZÍTŐ MŰVÉSZET. Az Art et décoration f. é. májusi száma ismertetést közöl a díszítő művészetéről a „Salon de la Société nationale“ 1907. évi kiállításán. A főleg leíró jellegű ismertetésből és a mellékelt képekből is világosan kitűnik a francia díszítő művészetnek finom és a művészetet minden nyersségtől bizton megóvó tartózkodása. A cikk írója, M. P. Verneuil azonban hangsúlyozza a francia művészet múltjának hatását és fölveti a kérdést, vajjon ez a dicső múlt akadály-e, vagy marad-e, oka lesz-e egy esztétikai visszaesésnek. Mert konstatálja a határozatlanságot, amely ma a francia díszítő művészetet jellemzi és jónak mond az ettől való szabadulásra irányuló minden törekvést és erőlködést. A cikkhez adott 38 ábra a mondottakat igazolja. — A díszítő művészetnek egy újabb anyagát, a „Xylolín“-t ismerteti az Architektonische Rundschau 8-ik számának mellékletében C. Zetsche, azt a Xylolint, amelyet a tavalyi drezdai iparművészeti kiállításon mutattak be és amely a farost anyagából készült fonalak szövése, de csak külön erre a célra szolgáló gépeken készíthető. A szövés technikája egyszerű; a munkák a szövésnek megfelelően főleg geometrikusak vagy nagy mértékben stílizáltak; az alkalmazott színek állandók. Úgy mint a szövött árufélék, a Xylolín is a falra vagy a padlóra alkalmas. A rövid ismertetéshez néhány szövés-mustra fotografikus képe van csatolva, amelyek a Xylolín jellegét már egy képben is előnyösen mutatják be. — Jul. Diezről, a kiváló rajzoló és díszítő művésztől hoz hosszabb cikket a Kunst- und Handwerk f. é. 8-ik (májusi) füzeté. Diez egyike a német újabb díszítő művészet és művészi ipar megalapítójának. A müncheni művész modern és új, de a hagyományokon álló; művészetének jellege határozott jellegű, t. i. délnémet és nem, mint számos pályatársáé, jellegtelen, főleg nemzetietlen. Diez művészetének vannak előzményei, van fejlődése, azért van is karaktere; nincs abban kölcsönvéve, utánozva semmi. Érzése, felfogása kizárólag a sajátja s ez az oka, hogy habár alkotásainak hatása nem is egyenletes, vagyis ha azoknak nem mindegyike egyaránt megnyerő is, mégis valamennyi figyelemreméltó és szembeötlő. Kitűnő rajzoló ő, aki ki tudja fejezni ceruzával, tollal és ecsettel, amit akar; s éppen ezért a díszítő művészeti legkisebb mértékű alkotása úgy, miként a legkiválóbb, mindig művészi alkotás. Cikkünkhöz annak írója, G. Habich, az illusztrációk egyik gyűjteményét adta, ami a díszítő művészt és sokoldalúságát így is bemutatja. A cikkben különben számos finom jellemző vonást emel ki Habich és vonzó ismertetését adja a figyelemreméltó müncheni ismert művésznök és művészetének. — A velencei nemzetközi műkiállításon szereplő egyik művészegyéniségről, Frank Brangwynről, illetőleg ottani dekoratív képeiről közöl cikket a Studio f. é. júniusi száma. A maga nemében Brangwyn is egyéniség; bármit is alkot, a maga művészetét adja és bármilyen a tárgya, a jellemzőt

oly erővel képes visszaadni, amire csak művész képes: akár a Kelet színes világából, akár a Nyugat munkásainak cselekvő színes világából meríti is tárgyát. A széles koncepció, a biztos kéz és a szín jellemzi Brangwynt kiválóan, de egyszersmind ez teszi őt oly hivatottá a díszítő művészet terén, mint kevés mást. Arthur S. Covey rövid jellemzésében szintén művészi kiválóságának hódol. Néhány vázlat és kép után készült autotípia érdekesen illusztrálja a művészről mondottakat. — A díszítő művészetek előkelősége talán sehol sem mutatkozik úgy mint Franciaországban, ahol a műkiállítások legkiválóbbjai jelenleg a díszítő művészetiek. Fentebb is hírt adtunk egy ilyenről; most az Art et décoration júniusi füzetében egy másik ilyen kiállításról olvashatunk hosszabb és képekkel illusztrált jelentést „a francia művészek szalonjában” tartott ilyféle kiállításról. Ezt a cikket is Verneuil írta; de itt a néhány kiváló művésznek már ismert működését leszámítva, az elégtelen eredményt hangsúlyozza. Van minden, de ő a francia művészeti színvonalról többet kíván. Helyenként (Manufactures nationales; les Gobelins et Sèvres) pangást lát és ezt hibáztatja. A művészeti pangás egyik okozóját a nagyközönségben, a műkedvelés hiányában látja, amely nem eléggé karolja fel a díszítő művészetet. Kívánatos, — mondja — hogy azért a művészek a művészetbe vetett hitüket el ne veszítsék; nehéz időket élünk, de mégis siralmas dolog lenne, ha az az élénk és érdekes mozgalom, amelynek bölcsőjénél állottunk s amely Franciaország díszítő művészetének logikus és racionális evolúcióját ígérte, elhomályosodnék. Cikkét számos kép kíséri.

ÉPÍTÉSZET. A germán építészet egyik részéről, a legrégebbi faépítészeiről olvashatunk az Architektonische Rundschau ezidei 8. és 9-ik számaiban Alb. Haupt írta cikkeiben. A legrégebbi, ismeretes faépület nem régebb a „gótikus” időnél, vagyis a XIV. század végénél és a XV. századnál. A régi városoknak faépítésze elpusztult. A maradványokból azonban következtetéseket von a cikk írója és az alakról, szerkezetéről, helyzetéről s példákat említ Geluhausen, Mainz, Frankfurt a/M., Osnaabrück stb. városokból. Ismerteti a renaissance-szal jelentkező változásokat, amelyek pl. forma tekintetében az antik részletekkel semmiféle rokonságot nem mutatnak s e tekintetben az egyidejű renaissance kőarchitektúrától teljesen eltérnek. Egyenesen kimondja, hogy a XVI. század faépítésze gondos megfigyelés mellett a honi középkornak úgynevezett „román” építészetének folytatása. Az V—VIII. századok formái és gondolatai születnek itt újra az építészetben és nem az antik formák. Az érdekes stílustörténeti dolgozatot számos rajz és fényképfelvétel kíséri, amelyek a mondottakat illusztrálják. — A festett fának alkalmazásáról ír cikket C. Zetsche az Architektonische Rundschau 8-ik számában. Dolgozata ama kérdés körül forog, hogy újabban a bútorok, mennyezetek, falborítások stb.-eknél használatos színes faanyagok kémiai-technológiai festései művészi szempontból mennyire ajánlíhatók és helytállóak. A színnek egyre fokozódó szerepét helyeselve, a túlzásoktól ínt s különösen azt itéli el,

ha a dolog természetével járó egyszerű tárgy, eszköz vagy bútor olcsóbb fajta faanyagát mesterséges színváltóztással nemes és drága anyagúvá változtatják. Ez az anyag megbecsülését értékében lecsökkenti és ezért a technikai eljárások téves, hamis felhasználásától ínt. — Ugyanezen folyóirat 9-ik és 10-ik számában C. Sutter a toronyról ír. Sutter a torony tanulmányait már régen űzi és erről a többi között egy gyűjteményes kiadvánnyal is beszámolt. (Das Turnbuch.) Jelen kis cikkeiben a torony esztétikai jelenségével foglalkozik. Számos szépen megrajzolt kép reprodukciója kíséri a dolgozatot. — Aktuális tárgyról szól a Kunstgewerbeblatt 8-ik számában közölt cikk, amely a német mérnök- és építészegyletek kötelekének kérdésére: „mely út vezet oda, hogy a mérnöki építkezéseknél az esztétikai tekintetek nagyobb mértékben jussanak érvényre?” felel. A cikket J. Baer írta és röviden odakonkludál, hogy mivel esztétikai képességek a mérnöki egyénnél — amint példák is bizonyítják — lehetségesek, kívánatos, hogy ezek a képességek nagyobb körben és fokozottabb mértékben érvényesüljenek. Erre való tekintettel a szaktanulmányoknak is a megfelelőkről gondoskodni kell. Egyszerű mérnöki alkotásoknál is az építészeti díszítő forma helyet kaphat és mérsékelt alkalmazásával előnyös eredmények érhetők el. A tájképi környezetbe való beleilleszkedés szintén feladata az építő mérnöknek. A cikk menetén az idevágó tanulmány mikténtjét és tárgyát beszéli meg a cikk írója.

KÖNYVKÖTÉS. A kiállítások rovatában hírt adtunk a berlini iparművészeti-múzeumban tartott előző- és színes papírminták kiállításáról. Ugyanerről a kiállításról a Werkkunst 19-ik számában ismertetés található. Az ismertetés a fantáziának gazdagságát, a színnek változatait és szintén a régi technikának felelevenítését emeli ki. Legvonzóbb a művészi kézimunka, amelynek az újabb készítési módoknál első szerepe van. Főlemlíti a cikk a merített papirokat, a sajtolt (reliefes) papírt, a pép- vagy csirizpapírokat, továbbá a mintázott, mintanyomású előzőképpapírokat és a velencei papírokat jellemző és főleg technikával összefüggő díszítéseikkel. Kiemel néhány modern produktumot és technikát. Litografikus módon készült ilyen papíroknak egy kis gyűjteményét ízelgetőnek mellékelte a cikkíró.

KERTMŰVÉSZET. A kert művésze újabban a kiállításoknak is gondját képezi és kiállítási referátákban írnak is róla eleget. Így a mannheimi jubiláris kiállítás „térművészetéről” és „kertművészetéről” ír a Kunstgewerbeblatt 9-ik számában K. Widmer. Művészet és természet vonatkozásai sehol sem közvetlenebb, mint kertészeti kiállításon, de bár a főépület egységes terv szerint alakul, a kiállítási kertrészek a sok kéz munkáját éreztetik a szemlélővel. A stílusérzéknek szerepe itt igen fontos; az objektumban rejlő, de a környezettel vonatkozásba hozandó művészi tartalom nem mindig érvényesül úgy, ahogyan kellene. Ez úgy az épület, mint a plasztika és keramika a kerttel való vonatkozásaira nézve áll. Egyébként ismertető jellege van a cikknek.

A mellékelt képek azért is érdekesek, mivel a kiállítás kertrészletek különös zamatát, amely a kritikusnak annyira tetszik, legalább némileg bemutatják. — Nem is a kertről, hanem annak kedves termékeiről, a virágról és alkalmazásáról tartott előadás kivonatát közli a *Werkkunst* 18-ik száma. A virágnak díszítő voltáról a házban, a balkonon és az ablakban szól a nóta. Igaz, és nagyon igaz. A háztengerben a kötél- és vakolatalkotások között a növényzet, bármily kis mértékben, az életnek vonzóbbá tételéhez hozzájárul: a fa a ház körül és mellett, a virág, akár csoportosan vagy egymagában is a balkonon és a szoba ablakában. Ezzel az utca szépsége is nyer; még pedig úgy nyáron mint télen, amikor a dolog szintén lehetséges.

LAKÁSBERENDEZÉS. A mai „bútorművészetéről“ tartott előadást P. Jessen Berlinben, amelyet a *Werkkunst* f. é. 17-ik száma kivonatossan közöl. E rövid foglalatából is látszik, hogy érdekeltő volt. Abból indul ki, hogy a jelent megítélni igen nehéz. Az anyagok technikai kezelésének mai előrehaladott stádiumában, a célok és feladatok sokféle magyarázásában, a gazdasági viszonyok átalakulásában rejlik a nehézség a jelen mérlegének megítélése tekintetében. S bár művészi dolgokban ma tisztábban látunk, mint ezelőtt 30 évvel, mégis még ma is túlságosan a külsőségekkel törődünk. Ezekről és ezekkel kapcsolatban hasonlókról szól az előadás.

MŰVÉSZI IPAR. A művészi iparról szóló, inkább csak helyi érdekű két cikket említhetünk föl. Egyik a *Kunstgewerbeblatt* 8—12-ik számában van: Sziléziának mai művészeti iparáról c., Buchwald tollából; a másik a *Deutsche Kunst- und Dekoration*-nak 9-ik számában található és Württembergnek újabb művészeti törekvéseiről szól, amelyet M. Diez írt. Az első cikk főleg egyes működő és dolgozó erőket, valamint kész munkákat ismertet, egyebekben is megjegyzései helyi érdekeket érintenek. A másik cikk a württembergi törekvésekről szól; az ottani szintén lokális érdekű, de egyben szélesebb mederben mozgó művészi mozgalmat teszi szóvá, ismertetőn egyben személyeket, központot és alkotásokat. Közelebbről egy cikk sem nagyon érdekel bennünket, de följegyeztük azért, hogy ezzel is megmutassuk, hogy a művészi élet érdeke és ügye a külföldön állandóan felszínen van vagy tartatik; ott annak szükségét mindenki tudja, érzi és követeli a szakkritika és szaksajtó (mert ott az is van) éppen úgy, mint a közvélemény és annak organuma: a napisajtó. És még egyet: e cikkeket olvasva, az a jóleső érzésünk van, hogy aki írta, az ért is a dologhoz; nem általános frázisokat vagy banalitásokat kapunk itt, hanem biztos ítéletet, akinek kell, útbaigazítást, irányítást. Ilyenféle cikkekből sokan tanulhatnak. Hogy mind a két cikkhez számos kép járul, az modern folyóiratban természetes és helyes is.

SOKSZOROSÍTÓ MŰVÉSZETEK. A sokszorosító művészetek egyik legművésziesebb neméről, a rézkarcokról, különösen pedig természet után készült tájképi részéről ír A. East a *Studio* folyóirat májusi számában.

East maga is kiváló művész és a rézkarc mestere, s mint ilyen hívatva van a „festő, edző vagy karcoló“, angolul: „pointer-etcher“, németül: „Mahler-Radierer“ művészetéről értekezni. A képmaratás vagy edzés a rézkarcnak segítő, kiegészítő eljárása és viszont — ha szükséges — a karc az úgynevezett aquatinta (szintén marató) eljárásnak. Cikkíró főleg e művészi technikák előnyeiről s a tárgynak megfelelő technika helyes választásáról szól és példát ad magakészítette néhány lemezzel, illetőleg képpel. — A rajzoló művészetekről hosszabb cikk olvasható a *Deutsche Kunst und Dekoration* f. é. 8-ik számában, amelyet számos kép kíséretével a német művészszövetségnek a lipcsei Buchgewerbe-Museum-ban tartott I. grafikai kiállításáról Anonymus ír. Tudva van, hogy a műkiállításokon a grafikával közönségesen meglehetősen mostohán bánnak, azért helyesnek ismerik el a külön grafikai kiállítást. Körülbelül 160 művésztől való kerekaszámban 800 munka volt látható. A cikk a kiállítás alkalmából azonban a művészetéről is szól és ezért volt érdemes róla itt megemlékezni. Feltűnő az újabb grafikában a számok alkalmazása; de azért ez itt most nem a naturalizmus felé vezető elem; ellenkezőleg: a nagy síkfoltoknak színes megjelenése inkább a stílizálásához, egyszerűsítéséhez vezet. A síknak stílusa ez, amint a cikk mondja és mint ilyen a grafikát át is alakítja, amennyiben alkotásai révén a falra kívánkozik: a mappából a falra, ahol nagyobb hatások, a távolság hatásai uralkodnak. Hogy az jól van-e így és hogy mik a hátrányai, arról itt ne legyen szó. Ezek az „alkalmazott“ grafikus lapok már nem önmagukért, hanem az építészeti belső térbe, szobába való illeszkedés céljára készülnek. Hogy megint ez a főleg bécsi és müncheni jelenség nem véletlen, az is bizonyos; onnan jön, ahonnan a legfiatalabb, legerősebb építészeti és díszítő művészeti áramlat. Egyebekben a cikk a kiállítás anyagát ismerteti főbb részeiben. — A *Werkkunst* 16-ik füzetében a nemes fametsző művészetéről ír R. H. Meyer. Addig, amíg a fametszet a művésznek képét csak reprodukálja, addig csak sokszorosító művészet; más a szerepe, mikor mint grafikai művészet a rajzoló művész kezéből kerül ki, úgy amint újabban sok esetben történik is. Ennek az utóbbinak érdekében szól cikkünk is. Ezt a változást nem a japáninak hatása okozta s nem is annak utánzását kívánja cikkíró, hanem hogy az alkotó, a rajzoló művész a fadúcon is önállót teremtsen, egészen egyre menvén, hogy feketén vagy színekkel dolgozzék. A fődolog a fában való „metszés“ legyen, a műalkotásnak is ebből eredőnek kell lenni.

SZOBRÁSZAT. A *Studio* folyóirat ez évi májusi füzetében az ausztriai Franz Metznerrel ír. O. Stoessl, aki mint szobrász az ő sajátos stílusával újabban többfelé feltűnést keltett. A monumentalitásra irányuló alkotásainak sajátosságai díszítő mivoltában (az építészetben) a maga nemében páratlan és ezt, valamint ennek mégis csak alapját képező természeti tanulmányt különösen az angol lap is kiemeli. A cikket kísérő néhány kép támpontot nyújtanak a mondottak megértésére. — Az *Art et Décoration* júniusi száma a francia kiállítást

„Salonok“ szobrászatát ismerteti nagy vonásokban. Jean Laron, a cikkíró foglalkozik Rodin-nel, szól a francia szobrászatban található anakronizmusról és jellemzi a kiállított művek néhányát, éreztetvén kritikájában egyrészt a reális és modern, másrészt a felfogás átvett formái közötti ellentmondást, amely még kiegyenlítésre vár. A formakeresés, amelyről szintén megemlékeznek, művészeti átalakulások idejében — amilyen a jelen is — igen természetes és helyénvaló.

TEMETŐ MŰVÉSZETE. A *Werkkunst* f. é. 18-ik számában a síremlék művészetéről közöl cikket H. Grösselnek Münchenben tartott előadása nyomán. A temető és síremlék művészetének aktuális kérdését tárgyalja és a tekintetbe jövő tényezőket mérlegeli: a szükségletet, az elrendezést, az anyagot, a tájképi környezetet, az alakot és alakítást s több effélét, mint ami a kérdéssel szorosan összefügg. Különösen az általa ismertett müncheni úgynevezett „Waldfriedhof“ (erdőtemető) ismertetésével foglalkozik és a hozzá hasonlóknak létesítése esetére tanácsokkal szolgál.

TEXTILMŰVÉSZET. A textilművészetnek egy érdekes ágáról és gyűjteményéről értekezik a *Kunst- und Handwerck* 9-ik (júniusi) számában L. Gmelin; t. i. egy perui régiséggyűjteménnyel Európába, nevezetesen Münchenbe került textilgyűjteményről. A perui régi kultúra maradványainak mindenképpen érdekes gyűjteményéről van szó, amelyet vétel útján Límából éppen még a kivített Peruban is szabályozó törvény hozatala előtt sikerült a tudomány számára megkeríteni. A gyűjteménynek egyik legérdekesebb és a távolabbi körök érdeklődésére is számító része kétségkívül a textil. A rendkívül színes és változatos szövésnemű egyenesen bámulatot keltő. Nevezetes a technika sokfélesége, a mustrának a végtelenig menő változata, úgy hogy ismétlés sohasem fordul elő. Anyagul a pamut és gyapjú szolgál; selyem vagy vászon nincsen közöttük. Az ornamentika alapelemeit a geometrikus és az állat és emberformák képezik; növényi forma alig fordul elő. A cikket kísérő képek, számra nézve 111, magukban véve is érdemesek a tanulmányra.

KÜLFÖLD.

Külföldi művészeti híreink sorát az időlegesen legrégebbel kezdjük. A phülaei templomépületek az Aszuán melletti nilusi gát építésével immáron újabb alaknak végre teljesen áldozatul esnek; amennyiben az eddigi vízfogó töltést 7 méterrel magasabbra építik, miáltal a mostanáig csak időlegesen víz alatt álló épületek állandóan a Nilus vize alá kerülnek és ezzel a híres ó-egyiptomi maradványok örökre el lesznek temetve. — Római villa került nap-

fényre a trieri múzeum közvetítésével egy Bollendorf nevű német faluban. A villa helyzeti elrendezése az ismeretes hosszukás négyszög alak, előtte a szép kilátást nyújtó oszlopos verandával, amely mögött voltak elhelyezve a lakó- és hálószobák. Jól vannak megtartva a fürdő- és főzőhelyiségek. A házat egy kőlapokkal fődött csatorna futja körül, mely a lecsurgó csövizet egy ciszternába vezette. — Dániának az iparművészet terén vezető szerepet játszó cégei és egyénei nemrégben »Forening for Kunsthaandværk« név alatt iparművészeti társulatot alakítottak, hogy a dánországi művészi ipar fejlesztését elősegítsék. Az alakuló ülésen számos műparos és művész jelentette be csatlakozását. Évenként legalább egy nagy kiállítást terveznek, amelyen csak oly munkák szerepelhetnek, amelyek művészi terv után, de a művésznek és iparosnak együttműködésével készültek. Továbbá előadások tartásával és folyóiratokban közlendő dolgozatokkal szándékoznak céljukat előmozdítani. Érdemes még a vezetőség elemeinek fölemlítése is: Dalhoff rézöntő, Anker Kyster könyvkötő, P. Jeusen asztalos, Oluf Schöbel lakatos, és mint elnök, A. Dragstad ékszerész. — Sévresban sokáig nem tudták előállítani azt az annak idején híres anyagot, a pâte tendret, amely a XVIII. században a gyárnak hírét megalapítani segített. Az akkori anyagból készült darabok most is becsesek. 1770 körül kezdték a kemény porcellánt készíteni és ezzel a lágy anyagú porcellán lassan háttérbe szorult, mígnem a XIX. század elején annak készítése egészen megszűnt és a készítési mód egészen ismeretlenné lett. Azóta több ízben keresték a régi recepteket és iparkodtak az anyagot előállítani, de sikertelenül, mígnem végre az 1900. évi világkiállításon ahhoz hasonló anyagú munkát mutattak be. Legújabbán Vogt-nak sikerült könnyen alakítható jó anyagot készíteni, amely lehetővé teszi, a régi híres pâte tendrenek újjászületését. — A drezdai királyi kastély egyik nagy falán tudvalevőleg egy óriási sgraffito kép díszlik, azaz díszlet; az idő azonban sokat értett annak. Most a meissenai porcellángyár a képet porcellán-lemezekből készíti el (amihez nem kevesebb, mint 25.000 lemez kell). A fölállítás már nagyrésztében meg is van; és most csak a művészi hatásra várnak. — A korfui Achilleion immáron a német császár birtokába ment át. Megfelelő részletes átalakítása küszöbön álló; ez azonban csak alárendelt dolog. A szituáció, a kert és a benne levő szoborművek és főleg a természeti, tájképi szépség marad ugyanaz, ami volt Erzsébet királyné idejében. — A württembergi kormány legújabbán elemi iskoláinak új rajztervét adta ki, amely a Poroszországban is dívó új tantervvel megegyezik. A rajzminták (lapminták) ezzel a württembergi iskolákból szintén számúzve vannak, amennyiben azoknak kizárólagossága megszűnt és alkalmazásuknak az elemi fokon nem is, csak a szaktanításnál van helye. — A külföldi művásárról ez alkalommal is akad följegyezni való. A műtárgyakért árverésen fizetett árak oly mértékben emelkednek mint még soha ezelőtt. Vajjon ezt az amerikai pénz okozza-e vagy más egyéb, ki tudja határozottan? Néhány adat a vásári jelentésekről önmagáért beszélhet. Íme. A Strozzi-féle antik érem- és pénzgyűjtemény árverésén egy tetradrachmonért 14.000 frankot, egy etruszk ezüst